

(Коммунистический болхлойн партией «Машара Манифеста» тлара).

(Діахододар 2-ча оаглон тіа да).

болхлойи партей викалий Совецанен

(1957-ча шера 22-ча ноябрера «Правда»).

Коммунистически болхлойи партей викалий хиннача СОВЕЩАНИЕ ИНФОРМАЦИОННИ ХОАМ

Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революцион 40 шу дӓзар дездеш Москве хиннача коммунистичи болхлойи партей делегаци, шоаш Москве хилара лархӓам а баь, безаме вӓшагӓ хиттача масса а йолча партена дезаш а дагалатташ а дола дешаш дийцар.

Ноябрь бетта 16—19-ча денана каччалца Москве Совещани хилар. Цу Совещание хиннаб викалаш: Австрален коммунистический партей, Австрен коммунистический партей, Албанен кӓхьегам партей, Алжирски коммунистический партей, Аргентинан коммунистический партей, Бельген коммунистический партей, Боливиен коммунистический партей, Болгарски коммунистический партей, Бразилен коммунистический партей, Великобританен коммунистический партей, Венгерски болхлойи социалистический партей, Венесуэлан коммунистический партей, Вьетнама кӓхьегамхой партей, Гватемалски кӓхьегам партей, Германен коммунистический партей, Германен единой (цӓхан — болча) социалистический партей, Гондураса коммунистический партей, Грецен коммунистический партей, Данен коммунистический партей, Доминикански республикан халкӓа социалистический партей, Израилан коммунистический партей, Инден коммунистический партей, Индонезен коммунистический партей, Иорданен коммунистический партей, Иракен коммунистический партей, Испанен коммунистический партей, Итален коммунистический партей, Канадан прогрессивни болхлой партей, Китайан коммунистический партей, Колумбен коммунистический партей, Корейан кӓхьегам партей, Коста-Рикан Народни Авангард яхача партей, Кубан Халкӓан — социалистический партей, Люксембург коммунистический партей, Малайя коммунистический партей, Мароккански коммунистический партей, Мексикан коммунистический партей, Монгольски Халкӓан — революционни партей, Нидерландей коммунистический партей, Новой Зеланден коммунистический партей, Норвеген коммунистический партей, Панаман халкӓан партей, Парагваен коммунистический партей, Перунан коммунистический партей, Польски вӓшагӓ-хиттача болхлой партей, Португальски коммунистический партей, Румынски болхлой партей, Сан-Марино коммунистический партей, Сириен Ливанен коммунистический партей, Советски Союза коммунистический партей, Таиландан коммунистический партей, Тунисски коммунистический партей, Турцен коммунистический партей, Уругвай коммунистический партей, Финлянден коммунистический партей, Французски коммунистический партей, Цейлона коммунистический партей, Чехословакен коммунистический партей, Чилен коммунистический партей, Швейцарски кӓхьегам партей, Швецен коммунистический партей, Эквадоран коммунистический партей, Югославен коммунистический партей, Японен коммунистический партей.

Совещание хиннараш вӓши-дагабӓлар хӓанз дунен мехкашта юкӓе латтача кертерча гӓулакхашта.

Коммунистический болхлойи партей викалаша оттадир дерригача мехкашкарча болхлойи ахархошкен, дерригача дунен тӓрча малача нахаген кхалнахаген, берригача дика уйла йолча нахаген машара Манифестаца кхайка, цун йоазув укха газета тӓа да.

Марксистско-ленински идеологца а пролетариата интернационализман принципашца а вӓшагӓ хоттаенна йолча вежарий партей совещани чакхӓӓлар чӓоагӓа кӓхьегам гӓулакхашца а дегабезамца а.

МАШАРА МАНИФЕСТ

Болхлойи ахархойи! Илман, техникан, культура болхлой! Дерригача мехкашкарча дикача дагара нах!

Шута, шун кӓхьӓлгӓ, шун дегага кхайк тхо, Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистический революцион шовӓтӓа шу дӓлар дезде, айна Москва вӓшагӓ-хитта тайп-тайпарча мехкашкарча коммунистический а болхлой а партей викалаш.

Вай массане а дагахьа хӓанз а дидаланза да кӓхьӓн нах хӓалак беш хинна шоллагӓа дунен тӓема гӓулакхаш. Цо цӓеа ехка лараш а кӓоачаш-йовна-а, дӓле а, сатийнна адача городийи юртийи цӓеншота тӓалатт кердача, вӓзаза дукхагӓа хӓалак хилар дергдолча тӓема кхерам. Цӓахьа а дӓа цӓа боалаш, даман кердача тӓема кхерам цӓеный кхувчашка цӓа латташ, цу кхерам вахара ираз баьд цӓа дерадеш, сатем цӓа хулиташ дола ер хаттараш наха хӓалакша цӓа увтӓаш хӓанз укх дунен тӓа цӓахьа а мож бац.

Фу хургдол-хьогӓ кхьона, бутт баьтца, шу даьтца? Юха а тӓемо лотӓа цӓахьа доагӓа-хьогӓ вай цӓеный, хӓагӓа дола хӓама хӓалак деш йолча атомни водородни бомба цӓахьа доагӓа-хьогӓ вай а вай бераш а.

Дунен ши тӓом латтача хана цар чам дика байза да адаман. Тӓом эттача хана этгара докхагӓа дола эе шовӓх кхеташ болча дог цӓахьа кӓхьегамхоша ховш да, тӓехьа тӓабоагӓа хӓала тӓемо шийца кхы а дукхагӓа хала лӓап дахьылга, кхы а дукхагӓа мехкаш доагӓа, кхы а дукхагӓа нах боабелла, шоаш дӓахьара дукхагӓа ха эшаш дола узара гӓулакхаш кхы а дукхагӓа оттаделга.

Йоккхийча империалистический паччахьалкхенаша оттабаш а германски милитаризмас болабаш а болча дунен хӓалакша тӓема ит миллион сӓг велар. Итташ миллионаш хӓалакша нах унахцӓена боацаш, ах-астагӓа баь, айбаьха дӓахьидар. Моцал а кхы эшамаш а йовшитар тӓемо дукхагӓа кӓа-машка.

Керттера инициатор германски фашизм а йолаш хӓаьнаца дунен шоллагӓа тӓемах лӓаламате йоккхий армеш, тӓема фронтш чулаьца лӓанар тӓема кхуркхилто. Авиацие эттача бомбаха йохайора тӓема гӓаьна яда городаш, боабора эзараш, вӓаш эзараш хӓалакша болгаграш нах, гитлеровски лагерий набахтенашка, газ чуеташ йолча камерашка байра миллионаш хӓалакша мала а кхал а нах, бераш. Эзараш дика тоагӓа породаш яж-кал, бӓрчча кӓамаш даарца а дуварца а лӓалакша дукхагӓа дола рузкӓах хӓалак хиларга, нах боабарга дахьидар. Човаш хинна а ах-астагӓа баь а бӓсаь миллионаш нах боаьаш а, 30 миллион дукхагӓа сӓг венна дӓаьлар дунен шоллагӓа тӓемах, ше йисте боалача тӓехьа чӓеншӓа, тӓехьа тӓабоагӓа хана дукхагӓа нах боабеш дола гӓулакх юкӓе дарна бола кхерам хӓа а хьокхаш, тӓема юстара адача японски городашта атомни кхалхара ши бомба техача тӓемах.

Тӓехьа тӓабоагӓа тӓом — нагахьа санна адаманаш из хулитӓе — хӓанзотла хӓа наха бӓрча мел дайнар дидергдолаш хургболга хам а илманхоюн кхетам а, е поста фонтан а эшаш, Европе а, Америке а, Азе а, Африке а, Австрале а бахача наха ховш да, дунен хӓашт долаш йолча миллине кхача а, из шотгӓа хӓалакӓе а могаргдола селла докхий нӓлаш Илмангара хӓамукӓа а даьха сӓаг ши кӓа-радердаьтла.

Сатийнна хьула а венна, кхерам а боаьаш сӓг те йиш йолаш мотгӓ хургӓа кердача тӓемах. Атомни-водородни а ракетни а тӓема цӓеро чулоагӓа-дар дерриг кӓамаш, адамий тӓехьа тӓабоагӓа дукхагӓа тӓехьенашта лӓархӓа сӓг вартвоацаш дукхагӓа а даргдар цох.

Молагӓа кӓамах уж бале а, политический кхетам лӓалаб дин молагӓа цар бале а, молагӓа боос болаш уж бале а, дерригача дунен тӓара дог цӓахьа кӓхьегам машара кхалакша безам болаш ба. Дерригача дунен тӓарча дог цӓахьа кӓхьегамхоша кхетт.

Ер Манифест тайпайцӓа укх лохехьарча мехкашкарча коммунистический а болхлой а партей делегаци: Австрален, Австрен, Албанен, Алжиран, Аргентинен, Бельген, Боливиен, Болгарен, Бразилен, Великобританен, Венгран, Венесуэлан, Вьетнамен, Гватимален, Германски Демократический Республикан, Германен Федеративни Республикан, Гондурасен, Грецен, Данен, Доминикански Республикан, Израилан, Инден, Индонезен, Иорданен, Иранен, Испанен, Итален, Канадан, Китайан, Колумбен, Ко-

реян, Коста-Рикен, Кубен, Люксембурган, Малайя, Мороккан, Мексикан, Монгольски Халкӓан Республикан, Нидерландан, Новой Зеланден, Норвеген, Панаман, Парагваен, Перун, Польшан, Португален, Румынен, Сан-Марино, Сириен Ливанен, Советски Союзан, Таиландан, Тунисан, Турцен, Уругвайн, Финлянден, Францен, Цайлона, Чехословакен, Чилен, Швейцарен, Швецен, Эквадоран, Югославен.

Ший нӓз кӓоачаш долча кӓаькӓлца лӓаламгара еригӓа цун кӓаьлеш хӓа а йоахаш, цу лӓалам тӓа тӓа-тӓа дукхагӓа ши доал увтӓадеш волча сӓа-га, говӓалца хӓаь советски лӓагӓан спутникш хе-цар баьан долаш каста седкӓашка кхача могарг-долаш волча сӓага — иштарча сӓага могаргдоц-теш тӓом а шойла хӓалак беш а цӓа хулиташ соцад?

Оаха, коммунистический а болхлой а партей викалаша, адаманаш тӓакоачаш долча хӓаманна тхоаш бекжотхаме хилар дӓзаь кхета а деш дӓа-кхалакша.

Тӓом цӓа хӓа йиш йоацаш бац, тӓом цӓа хӓа йиш я, машар лорабаш а чӓоагӓе а йиш я.

Адамий исторен чу 40 шу хӓалакша керда зама хӓаьйлача мехка столце вӓшагӓа-хиттад тхо. 1917-ча шера исторен чу этгара хӓалакша ерши лӓагӓа котӓьлар социалистический революци. Лӓагӓа шой бе а дӓла кӓхьегамхоша шойгӓа хӓалакша ер деркар оттадир — йоткӓаман массайола форма а сӓага сӓага эксплуатаци елга а дӓагӓакар. Ленинан партен хӓалакша Россерча болхлойи ахархошеш шой байракхаш тӓа дӓагӓа машара лӓуьт, хӓагӓа уж цӓахьа а цу тӓара цӓа боалаш хӓа а боагӓа. Ше бахаш даькхача укх 40 шера Советски Мехко машара бола инкӓа баьхьа дерригача адаманаш, из тӓакувш хӓаннаб — империалистича чӓоагӓа дукхалеш ешшех а — молагӓа тайпа общественни строй цар яле а, дерригача мехкашца машаре гӓулакхаш а лӓалакша бахарна.

Шой бахара эшаш гӓулакх из хиларах, машар бахьанце лӓалабаш кӓовсамца хӓанаре даьта лӓа-цаш хӓаннаб капиталистический мехкашкарча болхлой а. Из дог-цӓена дика гӓулакх хӓалакша хиннаб дерригача дунен тӓара дикагӓа бола нах. Хӓагӓа а машар хӓашт долаш болча наьха нӓз кхачанзар кердача катастрофах, дунен шоллагӓа тӓемах адаман лорабаш. Сов кӓезга дар уж нӓлаш, хӓагӓа Советски Союз цу хана ше цӓахьа-цӓахьамож боацар ба-цар, цӓахьа а хуца цӓа лӓуш, машар бахьанце кӓу-саш хиннар.

Тахан оаха, коммунистича, дӓахь, хӓанз тӓом цӓа хӓагӓа йиш я, машар цӓа бохитта йиш я. Оаха из бокьонца тхоай дегаг цоах тийшӓа ях, хӓана аьтла, хӓанз дунен тӓара хӓал а вӓшдукхалара нӓлаш а кхыча тайпара да.

Сийлахь-йоккхача Октябрьски революцес хӓаьбаш бол Советий Мохк хӓанз хӓаь а кхыча паччахьалкхенаша дӓахьадабаш улаш а бац. Фашизм эшӓаь-чул тӓехьагӓа хӓахьлар лӓаламате йоккхача, миллион дӓагӓа нах чулоацаш йода социализман лагерь. Машара а мехкашта юкӓе дика гӓулакхаш оттадир а, цар общественни системей бе-башкагӓа цӓа хьожаш, паччахьалкхенашта юкӓе машаре гӓулакхаш лӓагӓа-дара а тӓакувш Советски Союз а оагӓа оагӓуь болаш йода цӓахьа лӓаламате йоккхача социалистический паччахьалкхенашта — халкӓий Китай. Цу машара гӓулакхашта тӓехьа кӓуьсаш да Европера а, Азера а халкӓий демократен мехкаш.

Советски Союзен кхыча социалистический мехкашкен промышленность а, илман а, техника а цӓа-кхы а цӓа хиннача тайпара чӓоагӓа дӓагӓадо гӓоу машара гӓулакша, нӓз болаш дукхале тӓом хьоа-барна.

Кхы цӓахьа керда нӓз а ба дунен тӓа сома — баьнна: Октябрьски революцес сомадаьха, дукхагӓа замалах шовӓшца тӓалаьтца дукӓа тӓема йокхесса е йокхессаш доахаш дола, шой мехкий чурча гӓулакхашта юкӓе империалистический нӓлаш цу цӓа а гӓертиташ, машаре даха безам болаш дола колониялни адаманаш. Шовӓш тӓехьабаш хилар шовӓш-кара кӓель дӓаькхара дукӓа цар лӓалау машара а нейтралитета а политика, йовзаш йолча «пхе принципан» политика — мехка бӓрчаша суверинитет вӓши лӓархӓаш хилар, вӓши цӓа лӓатар, хӓаране чурча гӓулакхашта юкӓе цӓа гӓертар, бокьонаш цӓа-тарра хилар шинна оагӓонна пайдана хилар, вӓши гӓулакх а долаш паччахьалкхенаш яхари.

Социалистический мехкашкарча адаманаш, Мӓлхьолен адаман хинна лӓагӓа тӓом цӓа безаш. Тӓом гоама ба шовӓш из шовӓш лӓагӓа дола Мӓлхьобухьарча капиталистический мехкашкарча даьча адаманаш а.

Машара нӓлаш лӓаламате дукха да. Царна могаргӓа тӓом цӓа хӓагӓа а машар лорабаш а. Цӓа-баьтца, оаха, коммунистича, тхоай деркар лӓархӓа лӓаламате кӓьзача, нах боабеш болча тӓема кхерам дӓабаьнна цӓа хилар дунен тӓара берригача нахага дӓахьитла.

Машара гӓулакша, адаманаш машара дахарна бола кхерам мӓахьара боагӓа? Тӓом хӓашт долаш яраш, тӓом дагӓакоаьараш я дӓабаьча дунен ши тӓемах а, герзий кӓоачамаш хӓадеш хӓанз беша сӓухалех а дувилгӓа йоацаш йӓаьхий хинна капиталистический монополюш. Герзий кӓоачамаш хӓадарна беша сӓухало, монополюшта лӓаламате докхий пайдаш а телаш, тӓехь-тӓехьа дукхагӓа лӓукӓаш дола дукӓа тӓа-дул кӓахьегамхошта, дика вӓча доахь мехка экономический хӓал. Капиталистический монополюшта, кӓаьтца а американски монополюшта, из хӓашт хиларах цӓахьа йолча капиталистический паччахьалкхеный доагӓа гӓоагӓа тӓагӓа цӓа туташ юхагӓа герз лӓагӓа хӓаькхьара, ядерни герз цӓа магӓитара хӓаькхьара, керда тӓом цӓа хулиташ соцабар-тахьа дерадаьча иштта кхыча гӓулакхий хӓаькхьара предложеш. Вӓшагӓа-хиттача Кӓамий Организаци (ООН-е) кӓезга предложеш тийннаьц машар безаш долча мехкаша, нагахьа санна уж тӓанӓаца машар чӓоагӓа а бергболаш, кердача тӓемах бола кхерам мел а бергболаш йода предложеш. Цӓанне а хариде йиш йолаш дац, герзий кӓоачамаш дӓла соцадара а атомни тӓема кхерам дӓабаькхара а дешаех, паччахьалкхенаш шойла машар а болаш яхара хӓаькхьара, паччахьалкхенашта юкӓе чӓа гӓулакхашта хӓанна багбоаца тешам оттабарна хоадам беш йода фактор ший хула царна юкӓе лӓа экономический гӓулакхаш тоагӓа хӓаькхьара ООН-е тийнна предложение идерригача кӓамашта ма эшшара хилар. Уж дешаш кӓоагӓа-рах тийша да машара гӓулакх, тӓабоагӓа тӓехьеный гӓулакх. Паччахьалкхенашта юкӓе гӓулакхаш кхьоагӓа хулиташта хӓаштдараш мара хургӓа цу предложешта тӓагӓагӓа дукхале ер.

Цӓаьбаьтца, е коммунистический партей а, е цӓахьа-цӓан социалистический мехка а долаш дац тӓом хьоабелла, кхыча мехкаех латилга, наьха лӓагӓаш хӓалуьцилга де дезаш баьхан. Советски Союзга, халкӓан Китайга шовӓшца шортта да лӓагӓаш а, лӓархӓа сӓаг вартвоацаш лӓаламан рузкӓаш а. Цӓанна социалистический мехка яц тӓом хӓашт-долаш йода классаш е бахача наьха социальни тоаьаш. Укхаза лӓагӓа дола лӓагӓаш ба масса-болча тӓемах а этгара докхагӓа дола эе шовӓх кхитта бола болхлойи ахархойи. Мӓшта лӓагӓа царна керда тӓом хилар? Коммунистича дагӓакоа-ба керттера гӓулакх да берригаш а дика бахаш, дерригача адамий гӓулакх тоагӓа долаш, кӓа-машта юкӓе данман машар болаш йода общество хӓаьтла. Иштта общество хӓаьтла социалистический мехкашта бокхартбоацаш бола чӓоагӓа машар эш. Цудухьа коммунист чӓоагӓагӓа тӓема моагӓагӓий болаш, машара гӓулакх царел чӓоагӓагӓа хӓаьлоа-цартдолаш сӓаг вац!

Шой общественни а политический а система цӓаьнна кӓамах а нӓагӓа дӓаьлола безам болаш дац социалистический мехкаш. Уж чӓоагӓа тийша да социализм кӓӓьланза ягӓ цӓа хиларах, цӓа-баьтца, дарна иштта ховш да, араьхара хӓагӓа а ена социализм йоагӓа йиш йоагӓа, из этгара хӓаьла хӓара мехкагӓа болхлойи класс а прогрессивни нӓлаша а мехка чухь лӓагӓабаьча кӓовсамаш хӓаьтла. Цудухьа социалистический мехкаш вӓлаа а хӓаштдолаш дац кхыча мехкий чурча гӓулакхашта юкӓе гӓертиташ, цӓаьбаьтца, цар иштта мара мотгӓиташ дац шой чурча гӓулакхашта юкӓе кхы-бараш гӓертитла а. Цудухьа кхыча мехкех нӓагӓа шой система дӓаьлола гӓерт социалистический мехкаш, цунца цар дуненна кхерам а тувс, яхаш, дув-ца хӓаьраш, машар безаш бола нах лӓаьба гӓертитла мара кхы хӓама дац.

Машар хӓаштдолаш болча берригача наха шой нӓлаш вӓшагӓа-хитта, тӓом хьоабеш гӓертгача лӓала-дӓа гӓулакхашта адаманаш кхы а дукхагӓа сома ху-

ле, кхерама кӓал латташ дола машара гӓулакх лӓа-рагӓа дукӓа шовӓш лӓагӓа кӓовсам чӓоагӓагӓа шой сийлаьх деркар долча чакхӓагӓа цар кхетайора мара хулауртдац боха цӓа байташ машар дӓагӓагӓагӓа.

Дерригача дунен тӓара адамий гӓулакх тоагӓа-лар дага а кхьоабаш, прогрессанен дерригача халкӓий тӓахургӓагӓа сийра хиларнен тӓа а кхувш тхо кхайк:

малача нахага а кхалнахага а, болхлойи а ахархошка а, илманни искусствани болхлойи, кхьаьархошка а гӓулакхерча нахага а, кӓагӓа нахага, ремесленнишка, торговцашка, промышленни-кашка,

социалисташка, демократашка, либералашка, цар политический а дӓна а гӓулакхашка хьажа доацаш, берригача нахага, шой даьхе эаш мел волчунга,

тӓом хӓаштдолаш мел волчунга, дерригача дунен тӓара дог цӓахьа долаш мел волча кӓахьегамхошунга.

Тхо кхайк шуга массанега:

тӓема кхерам хӓара денна совбоахаш а, этгара йоккхашга йода хӓало шона, кӓахьегам наха, тӓаьлола а дола герзаш хӓадара гӓулакх соцадла дӓаьха;

атомни, водородни герзаш хӓаьтла а уж тӓема юкӓе доагӓагӓа а цӓа мотгӓитла, хӓаьта цох этгара хӓаьтла де дезар из хиларах тарра, цу герзашта тохкамаш дӓла соцадла дӓаьха;

тӓема блоккий а кхыча мехкаш тӓема базаш ех-кара а политика дӓаьлола дӓаьха;

Европан дер юкӓе германски милитаристаш, тӓехьарча тӓема уж керттера бекхе бараш гер-зашца кийч цӓа белга дӓаьха;

Юхерча а Юкьерча а Мӓлхьоале империалиста-ша лӓаду во гӓулакхаш тӓема провокацеш со-цагӓа дӓаьха;

хӓалаца коллективни моаршала политика, тайп-тайпара общественни системаш машаре яхара по-литика, адаманаш юкӓе шера экономический а культурни а гӓулакхаш оттадара политика.

Тхо кхайк шуга массанега а:

дӓаьха шой правительствокара вӓшагӓа-хиттача Кӓамий Организаци цар машара по-литика лӓалагӓа а шийлача тӓема политиканна цар дукхале елга а.

Тхо кхайк дерригача дунен тӓа мел болча дог цӓахьа кӓахьегамхошка:

Вӓшагӓа а кхитте кӓовсам лӓагӓагӓа:

1) атомни водородни герзашта тохкамаш дӓла вӓлаа кхы юкӓе йоацаш соцадгӓа тӓехьа;

2) укх гаргӓагӓа хана из герз хӓаьтла а юкӓе доагӓагӓа а хабар доацаш соцадгӓа тӓехьа.

Оаха, коммунистича, тхоай вахар социализман гӓулакша хетадаьд. Тхо, коммунисташ, цӓанна хӓа-мо шек доахьагӓагӓа тешаш да из сийлахь-док-ка гӓулакх котдарт хиларах. Дукхала цудухь, тхоай идеяш — Марксе Ленин идеяш, пролетар-ски интернационализман идеяш — котьарг хиларах тхоаш тешаш доландӓа машар безаш а, машар ба-хьанце кӓовсам лӓагӓагӓа а да тхо. Тӓом — тхӓ моагӓагӓа ба.

Хӓанз денз тайп-тайпара социальни системаш йо-ла мехкаш машара илман, машара техника дӓа-йоалае шойла ях лӓагӓагӓа хилда. Тӓем тӓа а цӓа хьувкхаш, прогресс баьхан, адамий бахара торо тоа-яр дукӓа лӓалача яхьаца хӓаькхалда шовӓш толаш хилар.

Оаха тхоай кулг лу дог цӓахьа мел болча кӓа-хьегам нахага. Дерригаш вӓшагӓа а кхитта тӓара йокхьосаргӓа вай адаманаш йоткӓам беш дола тӓема кхьоачамий дукӓа. Тӓемах, нах боврах, хӓалак хиларах болча кхерама кӓалахара доаькагӓагӓа вай дун! Прогрессагӓа долча адамий сийден иразен дола хургӓа да вайна хӓалакша латтар.

Дуненна машар!

реян, Коста-Рикен, Кубен, Люксембурган, Малайя, Мороккан, Мексикан, Монгольски Халкӓан Республикан, Нидерландан, Новой Зеланден, Норвеген, Панаман, Парагваен, Перун, Польшан, Португален, Румынен, Сан-Марино, Сириен Ливанен, Советски Союзан, Таиландан, Тунисан, Турцен, Уругвайн, Финлянден, Францен, Цайлона, Чехословакен, Чилен, Швейцарен, Швецен, Эквадоран, Югославен, Японен.

Тахан 137 шу доал пролетариата баъча а хьехархо а. Маркса доттаг а Гюнче а хина Фридрих Энгельс вав. Дерригача ший вахар, ший няз, ший хьабхал, ший са кхо ца деш, кховсам лоаттабаб цо болх-лой класс кортамукъахкарз тлехьа, коммунизма тлехьа.

Дунен тла кезига хургъа Энгельс цин ца хозаш йола моттиг, цу сийлах-вокхача кховсамхочун а хьабхалхочун а турпален ник да ца сохаш йола моттиг. Хьабха, нага-хьа сания Энгельс цин цыба-бараша, сав воацарча баха-чар, оахкарш эгизалонца ювце, кхычар, сав кортамукъавак-карча тлехьа кховсам лоатта-бабчар, бокххача безамца хьо-ау.

Вешта хила йиш а яц-кха дунен тла тайп-тайпара йола ши лагер йолча замаца чухъ — котювлаш, шерлуш латта социалистически лагер, йоахш, готлуш латта капиталистически лагер.

Фридрих Энгельс вав 1820 шера 28 ноябрь прусски пача-хьалкен Рейнски провинце, Бармен яхача городе. Цун да текстилни фабрикант хиннах. Хьабха цудухъ хила а мег Энгельс аламга волча хана денз болхлой вахар йомадарга хьашт долаш хьалар. Цу хана денз кер чу дувсар цунна ахьабараш, масала, цун да, дикей аттей, хьабха воахш, масала, цун да фабрика болх беш бола болхлой, вон хален хьана бах-хьог хьа хаттар. Цу хана денз моастагил лашар цо нах бо-пабара дубхал.

Энгельс да цунах ший гу-лакх шийла тлехьагя дахо-хьоргдолаш купец — текстиль-

Дерригача дунен пролетариата баъча а хьехархо а

(Фридрих Энгельс вавча дийнахьа денз 137 шу дызарга)

Цудухъа дегайрга хьажьа, болхложьа-ра безам совгбаларча хьажьа деамман кер чу хургйолаш цюаглу цун кертгера цыба-уила — адамаш боацарча няз-юткъама «Калхара дахарна дерригача ший вахар хетадар.

Энгельс вахара юкье цюа-гя лоархьаме хинна шоллагя йола эпизод 1844 шера цунна Маркс вавзар хиннай. Цу хана Энгельс Берлински университе-те философи а йомаш, дукхача моттигаша а хинна, политически кхетам лажьхенна вола революционер вав. Энгельс Марксев вавши доттагил лоац, хьабха из доттагил цюа-гя хиларча, тешшаме а хоза а хиларча цунна нийслурдолаш кхы хинна а дац. Цу хана денз цхьан кхьабхьагь хьавенар уж ши кховсамхо.

Цхьан минута сацийтац цар шой революционер болх. 1848 шера Франце февральски револю-люци хьайча, Париже хул уж шакхьк а, тлехьа апрель бетта Германие революци йолалача Келне а баъха, «Рейнски Кер-да «Газетга» влалаш а делла, бокхка революционер болх бу-чар. Цу революционер гула-кхьац цар язъагча революцион-ни произведен лард хилар.

Ше, дунен болхлой болама горьаина деятель хиннаца Энгельс бокхкагя теркам Маркса гулакхшй бу: «Капи-тал» язедеш хиннаца Маркса

дегайрга хьажьа, болхложьа-ра безам совгбаларча хьажьа деамман кер чу хургйолаш цюаглу цун кертгера цыба-уила — адамаш боацарча няз-юткъама «Калхара дахарна дерригача ший вахар хетадар.

Энгельс вахара юкье цюа-гя лоархьаме хинна шоллагя йола эпизод 1844 шера цунна Маркс вавзар хиннай. Цу хана Энгельс Берлински университе-те философи а йомаш, дукхача моттигаша а хинна, политически кхетам лажьхенна вола революционер вав. Энгельс Марксев вавши доттагил лоац, хьабха из доттагил цюа-гя хиларча, тешшаме а хоза а хиларча цунна нийслурдолаш кхы хинна а дац. Цу хана денз цхьан кхьабхьагь хьавенар уж ши кховсамхо.

Цхьан минута сацийтац цар шой революционер болх. 1848 шера Франце февральски револю-люци хьайча, Париже хул уж шакхьк а, тлехьа апрель бетта Германие революци йолалача Келне а баъха, «Рейнски Кер-да «Газетга» влалаш а делла, бокхка революционер болх бу-чар. Цу революционер гула-кхьац цар язъагча революцион-ни произведен лард хилар.

Ше, дунен болхлой болама горьаина деятель хиннаца Энгельс бокхкагя теркам Маркса гулакхшй бу: «Капи-тал» язедеш хиннаца Маркса

материални гю дара духьа 1850 ш. Манчестере торгово-фирман конторщик балха во-да из, хьабха марксизма моа-стагилла духьалара кховсам Маркс мужьа ца хилар баъхан долаш ше дла а кхуш.

Коммунистически общество влалаш йоллар Илма хьа-кхеллачар шоллагя метте латт Энгельс цин. Цун перона калхара араяина йаламате духьа гюряйна йола произ-веденеш: «Шеллинг нийсадар гучаджжари», «Политически экономех йолча критикан очер-чак», «Англен болхлой класса хьал-тор», «Анти-Дюринг» «Алама диалектика» и. кх. а. Марксана яздад цо: «Святое семейство», «Немецки филосо-фи» «Коммунистически партен манифест» и. кх. а.

Ший доттагил Маркс а ада-маш кортамукъадовлар а мел цюагил Энгельс дезаш хиннац хьабхьокх Маркс веначул тле-хьагя йистедажкка цун ца кхый-на «Капитал» Энгельс йисте-дажкхаро. 1885 шера цо кхый а даь, арахе «Капитал I том, хьабха 1894 ш. III том а арахе.

Укх лакхе язъагча массехк мулгарца дувалургдац болх-лой болама сийлах-вокхача кховсамхочун сийлах-вокхача гулакхшй лоадам боацаш дола дакъа а. Тотам болаш да. Энгельс ший политически гу-лакхаш доладача хьалхарча депошка денз ше влалаша бокхьонца вола революционер, дерригача дунен пролетариата йаламате цюагя лоархаш хинна баъча, мискача наьха классовой хьашташ лоралу кховсамхо волаш. Кховзкъа шера гаргга кхьабхьагь хил-нав, аьлча.

УСМАНОВ И. А.

Галгя-лор—Таира Тонгиева

Лора кабинета чу хьачувоал цамогаш вола сав. Кий халат а дуваш йолча кхалаша бе-за тлац из. Из галгя Тангие-ва Керма Таира — республи-кански больничен пхелалгача от-деленара рентгенолог.

Цамогара дух тла яла герт-таш лаьрхле каьмал ду цо ца-могача сагаца. Цул тлехьагя болх бе йолайолит низбола рентгеновски аппарат. Цун нов-кьосталца цамогача сага кера кьайленаш гучаьох лоро-Тан-гиевас, цамогара баъханаш нийса оттаду.

1957-ча шера февраль бетта денз болх беш я Керма Таира республикански больнице. Цу юкьа шийцарча болхоща ший сий дайта а лархилта а кхый-над цун. Цо деш дола тохка-маш масса хана а тлехьагя хул. Цкъа больница хинна хлама дувц. Урус-Маргановски рай-онерча совхоза болло воала-вир цига цъа. Фу лазар да цу сага? Цу хаттара жол дала герташ духьа ха яькхьар рай-

яр из. Хирургически а, терапев-тически а, кхыйола а отделенеш яр цига. Духьа ца говш рент-ген-аппарат а кхьачар тхьа. Тлехьа лаьрхлар аз рентгено-лога говзал йоме. Курсашка а яха, уж йисте а яьха, совхо-зе юхаера со.

Юрта больничен кьаьбшта йоакхо йора совхозе бьаш аха доладеннаца хана. Юкхкача бьаш оахача совхоза больни-цах бокхонца йола тлехьагя дарбай заведени хиннай.

Ханз Грозне дика болх бе новкьостал ду Тангиевана ше хьалха йомеягча говзалаша. Хьабха 600 совг гала тох-кам бе безам хул из. Царца хул промышленни предпри-тей болхлой а юрташкара кхьабхьамхой а. Хьабха эшача хана ше ух лор-рентгенолог районе. Чийша а хиннай из.

Ше яьхачар тла саца ца деш, длахо а совхоза Керма Таира ший говзалаш. Духьа хьабха йомеаду цо РСФСР заслужени лор волча Нохч-Галгя АССР кертгера рентгенологара Леонид Григорьевич Галыма-гара. Духьа йилман кхьажьаши журналаши деш, лорий болх-лой конференцка ух.

Новкь. Тангиевана дика хов советски специалистка масса а оаглонгачара дийла хила ва-заш хилар, политически кхетам совбакхка безам хилар. Цуду-хьа деша ахай из КПСС-а Грозненски горкомарча марк-сизман-ленинизман сайранарча университет.

Галгя-лор Тангиева — вай советски интеллигентни сид-ло болхло я.

Я. БЕРГЕР.

Сурта тла: лор Т. К. Тангиева ший кабинет.

В. Елизарова сурт.

3-ча отделене балха юкьера нхоачам боацараш дладаха

Маггалбжирча «Ингушки» яхача совхоза Соаггалчарча 3-ча отделене дика хьабх, пар-гата доахан чудожьаке йиш йолаш кхыйш да, доаханга дла-хьа ший гулакх духьа а дезаш, балхаш дог а лаваш духьа а нах ба.

Ерригача районе йовзаш я божабеттархо Галаева Зина. Тха коореспондент цу отделе-нен ферме кхьача хана ше йунал деш дола доаханна хий моладеш йоллар Зина. Болх мишта лел хьа аьна шийга хат-тар дича Зинас йох: Сей болх духьа-безаш, ма-могга дукхьа-гя-пайда эца а герташ я со, бакьда-хьана-хьа тла дена ла а да фермаш йолча хьа тла эца доакьар а дац, цо цюагил новкьарло ергъа тха балха, Иштта ший болх дика челабеш а эггара халагя дола гулакх-лаьсий хьабхьагь шийна тла а шийа шеи сесар Надежде-во! Андрей шийа а болхаш болх беш ба Симон Яков. Гавсий чу дола кхыйна кийле дерригача доаханш а доаханш я; новкь. Симона йох сона пе-ментни жоглен хьабхьагь аьса дезаш дола хлама а даь кий-ле тоаргъяр аз. Иштта ший болх духьа безаш, шоаш ца

кхобеш болх бе герташ болча наха эшаш дола новкхостал а гю а де декхарила вола от-делене управляющии вола новкь. Коритов Борагас де де-заш дола новкхостал а дац, хьабха хьанз а фермашка доа-кьар хьа тла дарна а еза йох-кьо а яь лай шийла хана доа-кьар тла узва гавна дла аха ца безаш из лалаш а дац, цу гулакхаш эшаш йола транспорт а нах а отделене шортта бо-лашеш а. Длаьйна ялат ухк шера цуца болабелча денз совхоза отделенеша юкье э-ггара тлехьа йиса отделене йолаш чакхьаьнай из отделе-ни. Баьханаш фу долаш хиннац из аьнна текьача цига кул-гал деш болча кулгалхьагь наха юкьера кхетам болх дика мелабе ца харцен, шоашга гонахьа хьалхле лелаеца, цие-ца дегга болх беш нахах ак-тив хьагьулте а цун новкхостал-ца ший болх длабаьха ца хар-цен хиннац. Ингушки совхоза кулгалхоша директора новкь. Аликовски, парторганизациен се-кретар новкь. Крестьяниковски цу отделене балха де деза новкхостал де а наха юкьера кхетам болх тоабе а беза.

ЦУРОВ.

Газеташте, журналаште язлу

Кхьабхьагь коммунистически кхьабарца цюагя лоар-хьаме декхарах латт Советски печата хьалхшкка. Цо йаламате бокхка болх бу адамий кхетам лакхбара, советски наьха культура айара, СССР XX съезд даь соамаш толам кховашчарча: Цул совг наьха кер бузаб а нормальни-вахар длабаьха а хийн, дуа хьамеи, фон эшаш сання, наьха сина салам бе эшаш я печат. Цудухъа цюагя лоархьаме да ханнахьа периодически печата длаьвалар. Цу декхара бек-токхаме я эггара хьалха пар-тийний, советский, профсо-юзний, комсомольский орга-низациен. Кхьабхьагь длаке-табе беза цу организациен мел лоархьаме я советски пе-чат вай мекка ерригача куль-тура дегайра.

Вай Нохч-Галгяй респу-бликан цхьабха йолча районашка во доладеннац газеташ, жур-налаши яздар гулакх. Къаостта во лел из болх Наз-рановски районе а иштта кхы районашка а.

Хьанз укх шера арахеца до-ладеннац вай республике гал-гяй меттала «Сердало» яха га-зет. Из газет да цюагя-сакь-даме а дика а. Къаостта из дика хьана да аьлча, вай галгяй меттала из: язедеш хиларх да. Вай галгягаш а ца язедеш хиларх

вай меттала дола-газет кхьча кьамак болча наха язедердац. Вай масса хана докххий деш хила деза-газет а кхыйола пе-чат-а-газет а вай меттала ара-дувлаш-хиларх.

Цу гулакх бокхьонца уйла а вай, масса районашка а горо-дашка а бахача галгягаша шой меттала 1958 шера ара-дувлача газета длаьзала бе-за, укх юке йисача кьезигача хана, укх шерара газеташ яз-ду ха йистеялалехье.

Ноябрь бетта тлехьарча депошка дика доладеннац газеташ журналаш яздар гулакх. Грознерча цхьабха йолча учрежденешкарча болх-лоша шишша, кхькхка газе-ти, журналы яздад.

Къаостта дика язбелар газеташте, журналаште Нохч — галгяй исторени мет-те, литературани йилма тохка-ма институтера болхлой. Уж духьа газеташте, журналаште яз-дхьа болхолоша массане а бок-кхача сакьердамаца яздр вай галгяй меттала арадувлаш дола «Сердало» яха газет.

Массане а язде деза «Серда-ло» яха газет а кхьидола газе-таш а журналаш да: цар докхка новкхостал ду дешара а, бал-ха а, вахара а.

В. БОГАТЫРЕВ.

Болх длахо шербе

Вай Нохч-Галгяй мекка хьанз ерригача вай Советски цхьабхьагь сання влалаштхьа болх беш я наха юкье поли-тически а йилман а хоамаш дождарча общество. Цу обществен декхар да бахача на-ха юкье политикан — кхетам болх боаржар, коммунизман общество хьалхарна уж ма хулла оарцагя бахарна, цар шоашкара доладеш производ-стван а юрта боахама а бал-хаш кердаца лакхал тла кул-га-лашар.

Цу тайпара йола общество влалаштхьа болх бе длаь-лаеннай Назрановски районе а. Цу отделе влалаштхьа ва 42 лектор: Уж лектораш ба-районе болх беш партийни а советски а организациен балхаш деша нахах. Дешарах а гулакххача а дика кхеташ.

Агитатора блокнот

ССКП Нохч-Галгяй обкома пропагандани агитациен отде-ло арлан 22-гя номер йола «Агитатора блокнот» арахий-пац.

Пдадоагача СССР-а Кон-ституцен денна «Советски хал-кьа конституци» аьнна йола С. Джугурьянча статья язъаьй номера тла.

Мах беша предприятий кол-лективашта оаргалаьнарехи, наха дика гулакх дарьхи ла-вац душ «Деггадоладеш, тоаде махбар», аьнна блокнота тла язъагча Н. Потепенков статья: «Халкш доттагил: дезала юкье», аьнна йолча рубрикан клал-язъо «Доттагил дог ура оттаду тха» яхаш йола, Шаб-лан райоветга председатель вола А. Чатаева статья: Нохч-Галгяй халкьа автономии юха метта оттарх йола циф-раши бакьдараш гойт, цу статья.

Сага сых дулхи, даьттеи, шурей яькхьарча США-на тле-хьакхургда вай, яхача гула-кх хеталъ я Шолжа района «Щеца эскара» церагил йолча колхоза зоотехника Б. Чечина «Керда толамаш дахара тлехъ юкьсам лоаттаб» аьнна а йола статья.

Мехкашча юкьерча гула-кхегил язъаьй «Кхьабхьагь дерригача дунен асаамблея» аьнна йола Ф. Иванова статья.

Ю. ПОВАЛЯЕВ.

«Сердало» яхача газета азбалар

Назранерча юкьерча школер-ча хьехархоша 20 ноябрь бола-бир газеташта язваларх бола кхетам болх. «Сердало» а «Пионерская правда» а «Гроз-ненский рабочий» а яхача газе-ташта язвалар 65 сав. Духьа-гя болчар яздайттар «Сердало» яха газета дар. Цу балха дика кхьабхьагь хьехархо — вола Бекботов Баьбаудина а завуч йолча Сакаева К. В. а.

ГАНТУКНОВ Х.

кхьабхьагь хьанз ханара политически а културан а лоттамаш дола гулакхаш бок-хьонца хьабх длаьозийтарг-лолаш ба лектораш. Района културан клубе а, предпри-ячар а учрежденешка а, сов-хозий отделенешка а 46 лекци чакхьаькхай лектораша, цар-на чу 1-ча августарча денз 30-ча октябре кхьачалца йолча хана 3504 сав чулоацаш. Ца-рех 1235 сав кхалнах ба. Къаостта духьагя ба лекцеш ешача чулаьца кайи нахи ме-хкарий.

Длахо ший болх дикагя влалаштхьа а белла совхозий отделе-нешка а, производств а, шко-лашка а политикан кхетам болх кхьабхьагь хьанз юкье боаржакх декхарила я-района из общество, цунна хьара сага кхетам чу социализман а ком-мунизман а гирсаш хьалдар-на; длахо коммунизм хургйола сийдра-вахара гиншло хьалгя-ра-гулакх гарга доладеш, цун иразера вахар йалашдарца.

М. МАЛЬСАТОВ.

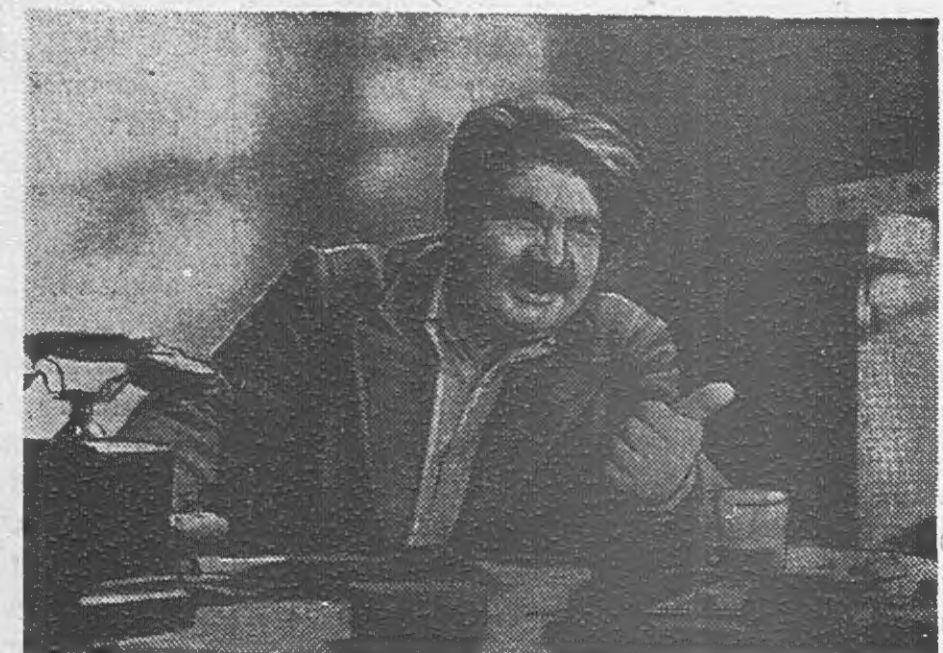
КАСТТА

Кастта кинофильмаш чакхьагь Нохч-Галгяй республикан конторас Грозне а республикан а экранаш тла арахе «Ши котало» яха болгарни керда художественни фильм.

арайхпад 1957 ш.

КАСТТА

Кастта кинофильмаш чакхьагь Нохч-Галгяй республикан конто-рас Грозне а республикан а экранаш тла арахе (Н. Островске романах) «Дуло бараш» яха босбала керда художественни фильм.

А. П. Дежневко церах йолча художественни фильмаш деча Киевски киностуден 1957 шера произвождо.

Нохч-Галгяй АССР-а Организационни Комитете

1957 шера 19 ноябрь Нохч-Галгяй АССР-а Организаци-онни Комитете кьаостадир сов-хозашка бахача болхлой шой доладхьа хьабхаш леладар гулакх.

Организационни Комитете белгалдаькхача тайпара юрта Советаша, райисполкомаша совхозий кулгалхоша контроль да леларча баьхан долаш сов-хозашка бахача цхьаболча болхлой шой доладхьа доахан а оалхазараш а да правитель-ствос оттадаьча боарамел лоар-хам боллаш духьагя.

Духьагь совхозашка, къаостта керда влалаштхьакар-рашка а долаш, болхлой гу-лакхерча наьхен шой доладхьа готварш, шерц, духьа йох-ка тамажаш я, законах уж ле-лае бокьо йоацаш доладхьа-шехь а.

«Совхозашкарча болхлойа шой» доладхьа леладеш хьаб-баех 1938 шера 30 сентябре

СССР СНК-а баьча соцамо яхача тайпара Нохч-Галгяй Организационни Комитете со-цам баьб. Цу соцамах совхо-зашкарча болхлой гулакхерча наьхен бокьо я цхьа етт, 4 беттага кхьачалца ха йола йасилгн е (латта меттел) хьа-газа, шерал духьагя ха йоа-цаш бийгаш а йолаш, чухьа-баш цхьа хьабха лелаш Сов-хозашка бахача болхлой (нохч-гялгяй) бокьо я хьабхьарч меттел цхьан дезалла кхьа-жий цхьан шерал духьагя ха йоацац цар йабхьар лелаше.

Совхозий болхлойта а сов-хозий територе бахача наха а бокьо лац шой доладхьа ду-

кьа доахьаду хьабхаш лелаше, бруцеллез, туберкулез, пара-туберкулез дола хьабхаш ле-ладе. Бокьо яц кхьча мотти-гаркара болхлой гулакхерча наьхен лийца хьабхаш ветер-нарни лорий тешал долаш хилча шоаш бахача совхозаш-ка доладеш.

Ветеринарни лораш декх-арила баьб хан-хана хьабхаш-та профилактика е.

Райисполкомаша совхозий директорани декхарила баьб совхозашкарча собранешка шой доладхьа мел хьабхаш лелаше бокьо я болхлой дла-кхетаб а оттадаьча боарамел тлех хьабхаш леладеш долаш контроль лоаттае а.

Шахматни турнир

23 ноябрь, Республикански Обкома Союза зала чу, дла йоладалар республике шахматах чемпион цин яькхьарна йола турнир.

Турнире Дакъа лоац вай рес-публика дикагя болча шахма-тисташа: Новотельников Н. А. — дунен юкьара спортан ма-стер (общество «Спартак»), спортан мастера кандидат Бог-данов А. С. (общество Буре-вистник), цхьаболча разрядни-каша:

Голод Б. М. (общество «Уро-жай»), Кольцов С. Р. (общество «Урожай»), Сергеев В. Ш. (общество «Нефтяник»), Гвоздецкий В. А. (общество «Динамо»), Истомин А. З. (общество «Динамо»), Мовшович Г. М. (общество «Буревестник»), Макаров Л. Г. (общество «Спартак»),

Лемешевский (общество «Бу-ревистник»),

Слепов В. Г. (общество «Нефтяник»),

Лепешев В. А. (общество «Буревестник»),

Стасневич Д. Н. (общество «Буревестник»),

12 сахьат даялча «кертгера шахматни турнира судачо» сахьат доладолит. Эггара хьабха йисте яьлар Сергеев Лемешевски ловзая» партя.

Лемешевски ха ца тоьаш вноа-рах ийшар, Гвоздецкий Мака-ровал котваьлар. Техника дика хиларца нов: Новотельников чек-ка эшавир и; Станисеевич: Бог-данов; котваьлар. Слеповал йисте ца йолаш йиса партеш.

Тлехьагя чокхьаохьагь йолаш йитай. Турнире цюагя ловзаш бола нах юкье хиларца кхов-сам цюагя болаш якхьа езар-гья хьалхара сийдола моттиг.

А. О. МАЛЬСАТОВ.

РЕДКОЛЛЕГИ.

РАДИОПРИЕМНИКАШ ЯРАШКА!

1957 шера шоллагя ахшера радиоприемникаш тлера абоне-ментни взнос дла яла еза ХАНАШ ТИЕХ ЯБНАЛГА длахогь гроз-нерча города связан конторас.

Шоашка дахкийс декхарах чекка дла дала декхарила ба ра-диоприемникаш яраш.

Абонентни аьча (плата) дла эн, радиоприемникаш регистра-ци а ю, уж учетера дла а йох йурийна 8 сахьат даялча денз дийнахь 4 сахьат даллалца шоана гулакх деш йолча связан отделене, хьара денна йурийна 8 сахьат даялча денз сайрина 6 сахьат даллалца гулакх деча Центральни почте.

Керда нийаьча радиоприемникаш, ийца 3 ди далалехь а регис-траци яьта еза нийаьчар. Приемникаш ший ханна регистраци ца яй-тача повзткнен итт сом гюд доаьх приемникаш ярашкарча.

ГРОЗНЕРА ГОРОДА СВЯЗАН КОНТОРА.

Пачаьхьалкен секторий, бахача нахаьц берригача обонента-ш, ша бергьаьцаш йохьаьна йола водородаш даьковларг хилар.